

Byggnad
Interiör
Plan
Landskap

Nr 1 2022
SEK 164
NOK 165
EUR 17

Arkitektur

Förnya inifrån

Stadens öppnaste hus
Patinan breddar paletten
I gaming-erans salonger
Den kurerade inredningen
Rita in arbetskulturen

Reportage

Dirigenten för det hele

Nu spelar inredningsarkitekten allt oftare rollen som dirigent för en hel orkester av formgivare. Det är en både krävande och givande roll, konstaterar Ingrid Sommar.

Att stolen fick just namnet Saga är förstås ingen slump. För berättelsen om Åke Axelssons och Jonas Bohlins sittmöbel Saga för Tommy Myllimäkis finkrog Aira vid Biskopsudden är verkligen om inte direkt en saga, så definitivt en god historia.

Den handlar om hur det ursprungligen var Peter Celsing och Tore Wretman som råkade upptäcka den perfekta stolen ombord på Finlandsbåten S/S Wellamo, när de som bäst jobbade med renoveringen av Operakällaren 1955–61. Hur de fick låna ett exemplar av kaptenen, som de körde i väg med till unge möbeldesignern Axelsson, då knappt 30, och bad honom rita en kopia. Hur Claesson Koivisto Rune vid renoveringen år 2005 plockade bort modellen, så att alla Opris-stolarna i stället via Bukowskis såldes vidare till Berns. Hur Bohlin sedan i en bok om Axelsson återupptäckte stolen, just när han som bäst jobbade med Aira. Och kontaktade Axelsson:

– Kan vi inte göra en nytolkning av stolen tillsammans? föreslog han.

Axelsson sa ja och 2020 var så både stolen och sagan fullbordade.

Liksom även restaurang Aira. Som inte bara har förra årets bästa inredning, enligt Guldstols-juryn, utan också är ett exempel på en tendens inom inredningsarkitekturen som blivit alltmer märkbar på

tersom han i princip agerade sin egen uppdragsgivare. Han gillar starkt idén att många sinsemellan olika konstnärliga viljor gemensamt skapar något helt och medverkade även i teamet kring Aira. Men när det gällde den egna "orkestern" till Oxenstiernan var han noga med att inte involvera alla i helheten. Den övergripande idén behöll han för sig själv. Bland designerna i hans "bukett" finns namn som Anna Lerinder, Mats Theselius, Monica Förster, Åsa Pärson och Simon Klenell – Schildts tanke var att de alla skulle arbeta fritt och förutsättningslöst utifrån egna visioner. Inte sträva efter att anpassa sig till ett koncept eller vad övriga medverkande kunde tänkas åstadkomma.

– Några tyckte det var utmanande, säger han. Men jag hade bestämt mig för att inte avslöja något. De fick lita på mig.

Vad han strävade efter var "en individ". Möblerna köpte han in själv från befintligt sortiment, inredningen fick inte bli för dyr. Curatorsrollen ägnade han i stället åt allt det övriga med målet att skapa något egensinnigt och personligt. Det har också blivit en kontrastrik interiör, där många uttryck samsas. En som inte kan placeras i något trendigt fack. Som enligt dirigenten själv inte fick kännas snobbig eller lyxig, men ändå skulle präglas av högsta kvalitet. Där bara en sorts glas fick finnas, till exempel, men då det optimala glaset. Som visade sig bli ett utan fot, avsett också för vin. Där bara en sorts rutiga dukar fick förekomma, men då de underbaraste, finaste rutiga dukarna. I slutänden blev dirigenten Schildt helnöjd med vad de inbjudna gästdesignerna hade åstadkommit.

– Resultatet blev bättre än jag kunnat föreställa mig, säger han.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR att åstadkomma Nationalmuseums restaurang var redan från start helt annorlunda. Mer storslagna och storskaliga. För Matti Klenell och hans kärntrupp fanns också en speciell förhistoria, eftersom uppdraget kom som en direkt fortsättning på "A new layer", projektet där han rest runt i Taiwan ihop med just TAF, Carina Seth Andersson och Stina Löfgren. Tillsammans hade de studerat lackteknik, en specialitet för Taiwan, de hade skapat en möbelkollektion utifrån detta hantverk "sett med svenska ögon". En kollektion som sedan premiärvisades på Östasiatiska museet och turnerade vidare till fler utställningsplatser.

– Som jag uppfattade våra uppdragsgivare Fredrik Eriksson och Helena Kåberg kom grundidén till detta med en kollektiv restauranginredning från Stockholms stadshus för hundra år sedan, säger Klenell.

Sebastian Schildts tanke var att alla skulle få arbeta fritt och förutsättningslöst utifrån egna visioner.

– Redan då anlätades många kända namn, inte minst konstnärer, för att skapa en representativ, mångfasetterad interiör. Vår konstellation kändes helt perfekt i sammanhanget. Under resorna i Taiwan hade vi både lärt känna varandra och utvecklat informella, välfungerande samarbetsformer.

För problem uppstår alltid under processens gång, menar han och håller med Jenny Nordberg om att curatorrollen i en inredning är extra krävande. Viktigt då med en trygg insikt om att konflikter kan lösas.

– Man vill ju inte ha en total krasch mitt i projektet, säger han.

Resorna på landsbygden i Taiwan ersattes av resor runt om i Norden. Kärntruppen var enig, restauranginredningen skulle ha ett berättande, pedagogiskt anslag med rötterna i Nationalmuseum som byggnad och institution. I det arv museet representerar. Det nordiska anslaget är ju också påtagligt i den färdiga interiören. Inte minst de nytillverkade möblerna har många referenser till ikoner som Asplund, Celsing och Lindau. Den dova färgskalan i några rum för rentav tanken till ett nutida Sundborn, tyckte denna tidskrifts recensent (nr 6/2018). Som även såg och gillade dirigenternas insats: "Arbetet med att kurera de olika delprojekten torde ha varit omfattande och av stor vikt för det slutliga resultatet."

Jovisst, så var det, bekräftar Matti Klenell. Men det var också oerhört roligt, helt klart det roligaste han gjort. Det kollektiva samarbetet är en bra metod, anser han, som samtidigt ställer högre krav än vanligt på tydlig ansvarsfördelning, tydliga direktiv. Viktigast och jobbigast var kommunikationen med alla inblandade, att hela tiden vara i centrum för processen.

ÅTSKILLIGA AV de närmare 90 objekt som togs fram för restaurangen ingår nu i flera av de cirka 20 medverkande producenternas ordinarie sortiment. Det gäller exempelvis Klenells egen bordslampa Putki för Iittala, Katja Petterssons pall Avavick för Swedese, Jens Fagers pall Arc Stool för Edsbyn och TAF Studios Atelier Chair

sistone. En där inredningsarkitekten får rollen som curator snarare än som soloartist. I stället för att formge själv eller rita in det mesta från katalogsortimentet lägger den som ansvarar för en inredning ut många deluppdrag till andra designers, arkitekter och konstnärer.

Just så var det i fallet Aira, där Jonas Bohlins curatörsroll – dirigent är det ord han själv helst väljer – även inbegreper byggnaden och omgivningen. Husarkitekterna hos Dinell Johansson och Nivå landskapsarkitekter hörde till de kreativa krafterna i ensemblen, ledd av Bohlins taktpinne. Liksom en helbukett – också ett ord som Bohlin gillar – av konstnärliga medspelare som Christine Ingridsdotter, Diana Orving, Gun Gordillo, Cecilia Kraitz och Ann Wählström, som bidragit med unikt rumsskapande textilier, ljus, keramiska plattor och glas. Och även till lampskärmar och metallskålar.

Nu spelar ju visserligen Jonas Bohlin sedan 40 år tillbaka i en egen liga, där udda varianter av arbetsformer ständigt förekommit. Från storslagna soloprestationer till spektakulärt kollektiva projekt – ta till exempel rodden till Paris 1994 med hjälp av 53 vänner, som resulterade i utställning, fotobok och möbelkollektionen "Liv". Eller utställningen på Vandalorum 2017, Nio episoder (dikter i rymden), där han förde en dialog med sig själv som litet barn. För dialoger är nödvändiga, det är hans grundackord. Finns det ingen annan att tala med får man bolla med sig själv.

MEN JONAS BOHLIN är inte ensam om att i en inredning ha fått rollen som curator/dirigent. Ett stort och tidigt exempel var Nationalmuseums restaurang, nyöppnad 2018, där Matti Klenell ihop med en kärntrupp bestående av TAF Arkitekter, Carina Seth Andersson och Stina Löfgren lade ut designuppdrag på ytterligare ett fyrtio-tal medverkande. Bland curatorerna finns också Jenny Nordberg, som anlätades för att inreda samlingslokaler i konstmuseet i Halmstad, nyöppnat hösten 2019, och då förväntades göra det genom att bjuda in ett antal kollegor. Även grundaren av restaurang Oxenstiernan,

Rollskiftet från "vanlig" inredningsarkitekt till curator hänger ofta ihop med en sorts experimentell nyproduktion av möbler och inredningsdetaljer.

Sebastian Schildt, silversmed och gallerist, använde sig av curator-modellen inför att stället skulle öppna på Östermalm i Stockholm sommaren 2021.

Det finns många olikheter mellan de fyra inredningarna. I fråga om storlek, antal medverkande, val av koncept och – inte minst – i vilken mån projekten fått kommersiella uppföljare. För rollskiftet från "vanlig" inredningsarkitekt till curator hänger ofta direkt ihop med en sorts experimentell nyproduktion av möbler och inredningsdetaljer, extra sofistikerade och inspirerande. Som då från start genereras av designers, arkitekter och kollektiva konstnärliga samarbeten – inte av möbelföretagens produktions- och marknadsavdelningar. Två av projekten har dessutom initierats av offentliga uppdragsgivare, som sålunda bidragit till ny design.

De flesta jag talar med är entusiastiska för detta sätt att arbeta. Jenny Nordberg – som förutom det egna curatörsuppdraget i Halmstad medverkade också på Nationalmuseet – är den enda som uttrycker skepsis.

– Jag är otroligt dubbel inför detta, säger hon. Så mycket är jättekul och fantastiskt med den här modellen. Inte minst att jag som ansvarig kan välja designers som normalt inte anlitas av de större möbelföretagen. Samtidigt är rollen som curator enormt krävande. I realiteten handlar det om att på kort tid utveckla ett helt batteri av nya möbler.

Hennes inredning av auditoriet i konstmuseet i Halmstad präglas av ett antal uddigt unika inslag. Den nätt konstruktivistiska, knallorange talarstolen, signerad industridesignern Milan Kosovic, Kajsa Willners sago-boksaktiga små soffbord i tydliga kulörer, Hanna Nilssons och Sofia Österhus väggar i träpanel med lustiga figurer i relief och Hilda Hellströms golv där mönstret ser ut som stora utspillda vin- eller kaffebläckor. Sammantaget en avantgardistisk interiör där varje inslag får sticka ut och ta plats.

NORMALT TAR DET flera år att få fram bara en enda ny möbelmodell, menar Jenny. Här ska det på begränsad tid åstadkommas så mycket mer. Curatorn måste axla många roller. Som konstnärlig ledare, psykolog, förhandlare både mot medverkande och uppdragsgivare och kontaktperson med företag som ska tillverka möblerna, kanske också ett stort byggföretag.

– På sätt och vis är ju att curera vad inredningsarkitekter alltid gör, fortsätter hon. Men skillnaden här är att allt ska specialritas och tillverkas från scratch, samtidigt som de inblandade är så många fler.

Sebastian Schildts förutsättningar var annorlunda, ef-

Silversmeden, juveleraren och krögaren Sebastian Schildt öppnade våren 2021 krog i den Oxenstiernska malmgården. Foto: Oxenstiernan (samtliga bilder på denna sida)

Inredningen sammanför sinnliga föremål, som Mats Theselius armaturer, med taktill kvalitet i glas, dukar och bestick.

Helheten skapas i mötet mellan konst, design, hantverket och det kulinariska. Kakel av Carina Seth Andersson.